

»narodotvornost« ali pa, še bolje, bile postavljene tudi zunaj tega, saj končno zgodovino ne gre interpretirati zgolj skozi prizmo nacionalnih zgodovin. Skozi poseben prispevek tako niso bile obravnavane s to problematiko v preteklosti pogostejše navezujoče teme, kot npr. Karantanija, kmečki upori, Ilirske province i.p., oziroma boj splošno od najstarejše zgodovine dalje gledano še različne druge podobe posameznih političnih oziroma kulturnih skupnosti ali pa posamezne teme navezujoče na (avto)stereotype vezane na družbene marginalnosti, morda pa bi tekla beseda celo o »stereotipnih« metodah raziskovanja zgodovinopisja samega. Omenjene teme so bile parcialno obdelane predvsem skozi uvodne referate, redko pa so bile obravnavane kot kompleksna samostojna tema, kar pa – kot poudarjeno že na začetku, da miti in stereotipi v slovenskih pogledih zgodovinarjev na zgodovino niso novost – ni nič tragičnega. Posamezni zgodovinarji so se ogromno mitologiziranih tem v preteklosti že večkrat lotili, iskati pa jih gre na drugih mestih. Zato zbornik z objavljenimi referati ne gre smatrati kot pregledni učbenik, temveč bolj kot pester zbir tem, ki so pritegnile pozornost posameznih avtorjev in avtoric. Brez vsakega oklevanja pa velja pohvaliti organizacijsko skupino zborovanja, kateri je uspel velik napor, da je poskrbela, da se je nadvse koristen zbornik (ur. Mitja Ferenc in Branka Petkovšek) pojavil že med materiali, ki so na udeležence zborovanja pričakali kar na mestu samem. Uspešna izdaja zbornika je kot ena izmed »žlahntnih tradicij« Zveze zgodovinskih društev postala spet vezana na Zgodovinski časopis kot eno od glavnih jeder delovanja zveze, saj je zbornik izšel kot 32. edicija Zbirke Zgodovinskega časopisa. Zbornik z vsemi objavljenimi referati je torej odlična priložnost, da se bolj poglobljeno uvede v stereotipno obravnavo slovenske zgodovine vsak, ki ga mora zanimati ta problematika že danes, hkrati pa bo imel vsakdo vanjo priložnost vsaj pokukati tudi v prihodnosti. Zato bomo najbrž vsi pritrdili v Zgodovinskem časopisu odtisnjenim besedam Vasilija Melika iz leta 1981, ko pravi, da glavna vrednost zborovanj ni v trenutnem odmevu med udeleženci, ampak v tem, kar od njih ostane. »Spomin opeša in zbledi, ostane pa to, kar je natisnjeno in objavljeno.«

Če sem skozi poročilo sledil sporedu zborovanja oziroma dogodkom po vrsti, kot so potekali, gre torej ob koncu tega zapisa omeniti še društveni zaključek zborovanja. Petkovo popoldne je bilo namreč posvečeno občnemu zboru zveze, kjer je sodelovalo 7 predstavnikov društev od 19 formalnih članov zveze. Na dnevnem redu so bila predvsem poročila organov in sekcij, ob koncu pa je bilo izbrano tudi novo vodstvo zveze za naslednje dveletno obdobje. Petkov program se je z občnim zborom, katerega obravnavajo društvena poročila na drugem mestu, počasi prevesil v večer in sledilo je le še družabno srečanje udeležencev v gostišču v starem mestnem jedru. Čisto zadnje dejanje zborovanja pa se je (spet tradicionalno) zaključilo v soboto z ekskurzijo. V organizaciji Gorenjskega muzeja se je že precej razredčena družčina zgodovinarjev in zgodovink odpravila v kranjsko okolico, in sicer malo po ravnem (Velesovo, grad Strmol) zatem pa tudi precej višje (na Krvavec).

Borut Batagelj

Poročilo predsednika o delu Zveze zgodovinskih društev Slovenije za obdobje 2004–2006*

Cenjeni gostje, drage kolegice, spoštovani kolegi

Prisrčen pozdrav na občnem zboru Zveze zgodovinskih društev Slovenije, edine organizacije, v kateri so pod eno streho združeni tako rekoč vsi slovenski zgodovinarji.

* Otvoritveni nagovor predsednika ZZDS v Kranju, dne 19. 10. 2006.

Delovanje ZZDS – struktura

Kot veste, se zgodovinarji in ljubitelji zgodovine pri nas lahko včlanijo in organizirano delujejo v enem ali več od 16 lokalnih zgodovinskih društev in dveh muzejskih društvih ter v Društvu učiteljev zgodovine Slovenije, ki se nam je pridružilo pred kratkim. Vsako od teh društev je kot kolektivni član povezano v Zvezo zgodovinskih društev Slovenije.

Zvezo vodita predsedstvo oziroma izvršni odbor. Člani izvršnega odbora v razširjeni sestavi so predsednik, dva podpredsednika, tajnik, predsedniki treh sekcij, urednika obeh zgodovinskih glasil, predstavniki 16 zgodovinskih in dveh muzejskih društev.¹

ZZDS deluje kot povezovalni organ društev brez individualnega članstva. Člani so lokalna in regionalna društva, katerih delovanje je različno uspešno. Vsako od lokalnih zgodovinskih društev, vsaka od sekcij in tudi Zveza po svojih močeh in v okviru razpoložljivih sredstvih pripravljajo strokovna predavanja, posvetovanja, predstavitve knjig, sestanke, razstave, izlete, okrogle mize, odkrivanja spominskih plošč in na različne načine obveščajo svoje člane o dogajanju v stroki itd. Vsaki dve leti pripravi Zveza v sodelovanju z enim od lokalnih društev zborovanje, kar je tudi njena najpomembnejša naloga. V okviru Zveze redno izhajata dve zgodovinski glasili, Zgodovinski časopis in Kronika, poleg tega pa še nekatere zgodovinske publikacije v zbirkah obeh glasil (Knjižnica Zgodovinskega časopisa oziroma Knjižnica Kronike). Z zamenjavami publikacij je Zveza na Oddelku za zgodovino Filozofske fakultete v Ljubljani ustvarila obsežno knjižnico. Svoja glasila s čisto zgodovinsko ali pestrejšo tematiko izdajajo tudi nekatera lokalna zgodovinska društva. Nekoliko slabše pa poteka komuniciranje Zveze z lokalnimi zgodovinskimi društvi. Nekatera izmed njih se na vabila in dopise ne odzivajo, nekatera so začasno tudi nehala delovati. Med aktivnejšimi društvi naj omenim Zgodovinsko društvo za južno Primorsko, Zgodovinsko društvo Celje pa tudi Zgodovinsko društvo za severno Primorsko, Zgodovinsko društvo dr. Frana Kovačiča, Belokranjsko muzejsko društvo in Muzejsko društvo v Škofji Loki. Vsa omenjena društva so se izkazala predvsem z založniško dejavnostjo. Značilnost najbolj aktivnih društev je, da so tesno povezana s svojimi lokalnimi muzeji oziroma strokovnimi ali znanstvenimi institucijami v kraju, kjer delujejo.

Ugotavljamo, da nekatera društva svojih članov ne obveščajo prek spletnih strani ZZDS ali obeh društvenih glasil in je njihovo delovanje prevečkrat usmerjeno zgolj na lokalno raven. Člani lokalnih društev tudi ne izkoriščajo možnosti pridobitve članskih izkaznic Zveze, ki marsikje po Evropi in svetu omogoča brezplačen vstop v muzeje.

Delo ZZDS

Na kratko preglejmo zdaj delo Zveze v preteklem dveletnem obdobju.

V obdobju 2004–2006 so izvršni odbor sestavljali:

¹ Zgodovinsko društvo Ljubljana

Zgodovinsko društvo za severno Primorsko

Zgodovinsko društvo za južno Primorsko – Societa storica del Litorale

Zgodovinsko društvo dr. Franca Kovačiča v Mariboru

Zgodovinsko društvo v Mariboru, revija Časopis za zgodovino in narodopisje

Zgodovinsko društvo v Celju

Zgodovinsko društvo v Ptuj

Zgodovinsko društvo Bled 1004

Zgodovinsko društvo za Gorenjsko

Zgodovinsko društvo Gornja Radgona

Zgodovinsko društvo v Novem mestu

Zgodovinsko društvo za Koroško

Zgodovinsko društvo v Slovenskih Konjicah

Zgodovinsko društvo za Pomurje (začasno prenehalo delovati)

Zgodovinsko in narodopisno društvo Prebold

Klub slovenskih zgodovinarjev in geografov na Koroškem

Muzejsko društvo v Škofji Loki

Belokranjsko muzejsko društvo

predsednik dr. Mitja Ferenc,
podpredsednika dr. Petra Svoljšak in dr. Darko Friš,
tajnica Barbara Šatej;
predsedniki sekcij:

za vojaško zgodovino dr. Damijan Guštin,

za raziskovalno sekcijo dr. Stane Granda,

za šolsko sekcijo mag. Andreja Valič Zupan;

urednik Zgodovinskega časopisa dr. Peter Štih,

urednik Kronike dr. Aleš Gabrič, ki ga je nasledil dr. Miha Preinfalk.

Nadzorni odbor so sestavljali dr. Jurij Perovšek, mag. Alenka Kačičnik Gabrič in mag. Tomaž Teropšič, častno razsodišče pa dr. Eva Holz, dr. Zdenko Čepič in Ivan Kordiš.

ZZDS je sodelovala pri pripravi simpozija o življenju in delu dr. Štefana Kočevarja, ki se ga je v Središču ob Dravi 9. aprila 2005 udeležilo okoli 100 udeležencev. Zdravniku in narodnemu buditelju je bila ob tem odkrita spominska plošča. Zbornik referatov s simpozija pripravlja Zgodovinsko društvo v Celju.

17. in 18. novembra 2005 smo v Brežicah organizirali dvodnevni mednarodni znanstveni simpozij o znamenitem literatu in politiku Anastaziju Grünu – grofu Antonu Aleksandru. Posebnost simpozija je bila interdisciplinarnost, saj so bili med udeleženci germanisti, literarni zgodovinarji, umetnostni zgodovinarji in »navadni« zgodovinarji. Cilj simpozija je bilo preverjanje obstoječih raziskav, hkrati pa načrtovanje monografije ob 200-letnici rojstva in 130-letnici smrti. Zbornik referatov bo izšel pri Novi reviji.

Zadnje znanstveno in strokovno srečanje, ki je že 33. po vrsti in ga je pripravila Zveza zgodovinskih društev Slovenije, pa se zaključuje danes oziroma bo zaključeno z jutrišnjo ekskurzijo. Zbornik, ki je izšel ob tej priložnosti, so udeleženci prejeli ob začetku zborovanja.

Ugotovimo lahko, da so bili v zadnjih nekaj letih zagotovljeni vsi pogoji za uspešno delovanje in redno izhajanje obeh glasil Zveze in da je bila prav po zaslugi obeh uredništev izdajateljska dejavnost Zveze zelo uspešna. Zato se posebej zahvaljujem obema glavnima urednikoma, dr. Petru Štihu, uredniku ZČ, in dr. Mihi Preinfalku, ki je v tem mandatnem obdobju prevzel večletno uspešno urednikovanje dr. Aleša Gabriča.

Zgodovinski časopis je od zadnjega občnega zbora ZZDS (to je od oktobra 2004) izhajal v skladu s programsko usmeritvijo in v določenih časovnih rokih. Izšle so štiri dvojne številke Zgodovinskega časopisa (3–4/2004, 1–2/2005, 3–4/2005, 1–2/2006) letnikov 58, 59 in 60, ki obsegajo 1129 strani, in štiri monografske publikacije v Zbirki Zgodovinskega časopisa (št. 28–31) v skupnem obsegu 755 str. V tem obdobju se je popravilo tudi finančno stanje časopisa, tako da je lahko začel plačevati še neizplačane avtorske honorarje za obdobje 2000–2005.

Kronika je v letih 2005–2006 izšla v predvidenih šestih številkah, in sicer vsako leto redno v februarju, juniju in oktobru. Junijska številka v letu 2006 je bila tematska, posvečena zgodovini gradu Strmol na Gorenjskem. V obeh letnikih skupaj je tako Kronika objavila 57 znanstvenih prispevkov, predvsem s področja lokalne zgodovine. Poleg rednih številk revije je decembra 2005 v zbirki Knjižnica Kronike izšla tudi knjiga mag. Pavleta Čelika »Orožništvo na Kranjskem (1850–1918)«, in sicer kot 10. zvezek v omenjeni zbirki. Za prihodnje leto imamo v načrtu knjižico o ljubljanskem meščanstvu na prelomu 19. v 20. stoletje na primeru družine Hribar, načrtujemo pa tudi posodobljeno monografijo o srednjeveški Ljubljani. V uredništvu so se zaradi boljše prodaje odločili, da se vsako leto izdajo eno tematsko številko Kronike (v letu 2007 načrtujejo »Goriško«, 2008 pa »Koroško« Kroniko).

Zveza je v sodelovanju s SAZU izdala tudi zbornik s simpozija z naslovom Življenje in delo dr. Dušana Kermavnerja (1903–1975): Med življenjem in zgodovino.

Kazala letnikov in povzetki prispevkov kakor tudi posamezne publikacije so dosegljivi tudi na spletnih straneh zveze.

Naj se na tem mestu zahvalim našim glavnim sfinancerjem obeh publikacij: Javni agenciji Republike Slovenije za raziskovalno dejavnost in Ministrstvu za kulturo ter Ministrstvu za šolstvo in šport.

Častno članstvo

ZZDS je imela v preteklem mandatnem obdobju prijetno priložnost, da je v sodelovanju z Zgodovinskim društvom Ljubljana posebej počastila dva svoja člana in ju imenovala za častna člana ZZDS: zaslužnega profesorja dr. Miroslava Stiplovška in znanstvenega svetnika dr. Franceta Kresala. S tem jima je ob njunih življenjskih jubilejih izrekla priznanje in zahvalo za prispevek k slovenskemu zgodovinopisju, njuno mentorsko in pedagoško delo ter za uveljavitev zgodovinske vede v slovenskem in mednarodnem prostoru. Naj vas ob tem spomnim da sta se s tem pridružila ostalim trem še aktivnim častnim članom: dr. Milici Kacin Wohinz, akad. prof. dr. Janku Pleterskemu in akad. prof. dr. Vasiliju Meliku ter pokojnemu prof. dr. Tonetu Ferencu.

ZZDS je ob podpori vrste znanstvenih, kulturnih in pedagoških ustanov ter strokovnih zgodovinar-skih, arhivskih in muzealskih društev podala tudi predlog za podelitev visokega državnega odlikovanja zaslužnemu profesorju dr. Miroslavu Stiplovšku ob njegovem visokem življenjskem jubileju. Komisija za podelitev odlikovanj je sledila našemu predlogu in predsednik republike je našega častnega člana odlikoval z zlatim redom za zasluge.

Obveščanje članstva

Ena prvih prioritet vodstva ZZDS je bila kako zagotoviti obveščanje društev in njihovih članov o dogajanjih v zgodovinski stroki, posebej o delovanju ZZDS. Vzpostavili smo novo spletno stran na strežniku FF, kjer lahko najdete osnovne podatke o Zvezi in kjer so vzpostavljene povezave s spletnimi stranmi raziskovalnih organizacij s področja zgodovinopisja, arhivov, muzejev, knjižnic, sorodnih društev, znanstvenih revij, univerz in ministrstev. Vendar smo pri spletnem informiranju kmalu naleteli na preveliko oviro, da je pretok informacij potekal prepočasi. Obvestila na ZZDS so prihajala ponavadi dan ali dva pred prireditvijo in tudi če smo administratorju nemudoma poslali vabilo, da ga posreduje na spletno stran, je informacija prišla prepozno. Zato smo iskali drugačen način.

Pred nekaj meseci smo vzpostavili listo z elektronskimi naslovi, t. i. mailing listo za zgodovinarje z imenom ZGO-LISTA, ki je nastala predvsem po zaslugi našega nekdanjega študenta Jerneja Tomca. Vsak pristopnik prejema elektronska obvestila, ki jih kateri koli drug pristopnik liste pošlje na ta elektronski naslov. Ker sta računalnik in svetovni splet nujno potrebna za delo in je vsakdanje pregledovanje elektronske pošte postalo tako rekoč rutina, je tak način obveščanja smisel in nujen. Vsi, ki imajo kakšno informacijo o dogajanju v zgodovinski stroki v Sloveniji in tujini, jo lahko tako preprosto posredujejo tudi drugim pristopnikom. E-pošto z informacijami, povezanimi s študijem zgodovine, dogodki (razstave, ekskurzije, predavanja, simpoziji ...) in podobnimi zanimivostmi s področja zgodovine, preprosto pošljemo na naslov zgo-lista@list.arnes.si, in dobijo jo vsi pristopniki. Seveda smo poskrbeli tudi za varnost, na listo pa ni dovoljeno dodajati podatkov tretjih oseb brez njihovega privoljenja niti jih arhivirati. Glede na to, da je pristopnikov vsak dan več, menimo, da so listo zgodovinarji dobro sprejeli, saj je na njej registriranih že okoli 256 elektronskih naslovov. Kako pristopiti k listi in kako lista deluje, je podrobno razloženo na naši spletni strani, pa tudi tukaj, v avli MO. Vsekakor pa z obstojem liste seznanite še druge kolege.

Zgodovinska stroka

Naši člani so bili v minulem obdobju zelo dejavni, o čemer priča tudi veliki porast zgodovinskih del. Izšla je vrsta knjig iz vseh časovnih in tematskih obdobj, o čemer govori že dejstvo, da se je morala komisija za nagrado Klio odločati kar med 45 zgodovinskimi deli. Naj ob tem še enkrat čestitam naši nagrajenki Alenki Cedilnik za knjigo *Ilik. Med Konstantinom Velikim in Teodozijem Velikim*. V letih 2004 do 2006 je doktoriralo kar 32 naših kolegov, 65 jih je magistriralo, izdelanih je bilo kar 724 diplomskih nalog z zgodovinsko tematiko.

Odrpito pa ostaja vprašanje, v kolikšni meri so nova zgodovinska spoznanja prihajajo v pouk zgodovine.

To nas je tudi vodilo pri tem, da smo v program zborovanja vključili tudi predstavitel novih doktoratov, predstavitev novih knjig posameznih založb, predvsem pa, da smo za zborovanje izbrali temo, ki je bila, kot kaže po odzivu udeležencev, zanimiva za vse, ki delamo kot pedagogi v izobraževalnem sistemu in zgodovino posredujemo mladim.

Prav tako obžalujemo, da se organizatorji nedavno odpovedanega simpozija o osamosvojitveni vojni niso povezali z ZZDS in da so morali zaradi le osmih prijavljenih udeležencev simpozij odpovedati. Organizacija vsakega simpozija, posveta in zborovanja zahteva namreč dobršno mere energije, izkušenosti in kopico praktičnih izkušenj pri organizaciji. Zato ni najbolj primerno, da se za neuspeh zborovanja krivi učitelje zgodovine in jih v zvezi s tem omalovažuje.

V začetku letošnjega leta smo bili priče ponovnim poskusom krčenja obsega ur zgodovine v gimnazijskem programu ter programih srednjega tehniškega izobraževanja. Predstavniki slovenske zgodovinske stroke z vseh treh univerz, iz Zveze in z Inštituta za novejšo zgodovino smo pripravili izjavo, v kateri odločno nasprotujemo vsem ponovnim in že tolikokrat videnim poskusom zmanjševanja obsega ur zgodovine, ki naj ostane v zdajšnjem obsegu kot eden jedrnih predmetov v predmetniku slovenskih gimnazij in drugih srednjih šol.

Pri tem bi rad opozoril še na eno neprijetno dejstvo. Pregled po arhivu Zveze pokaže, da je bila Zveza kot krovna organizacija prej vedno pozvana, naj predlaga svoje člane v organe upravljanja javnih zavodov ali drugih ustanov in institucij ter komisij. V preteklem mandatnem obdobju ZZDS takega poziva ni dobila – za to so ponavadi zadolžena ministrstva. Upam, da to ne bo trajalo dolgo, saj se že kažejo posledice kot neinformiranost pri zelo pomembnih vprašanjih. Ker v pristojnih telesih nimamo svojega predstavnika, smo bili tudi o rezultatih protesta zaradi krčenja števila ur zgodovine obveščeni le posredno. Kaže, da smo se prvemu krčenju števila ur uprli dokaj uspešno, a pripravljajo se že novi predlogi, ki naj bi še bolj krčili število ur. Zato pozivamo predstavnike zgodovinske stroke, ki so jih imenovali v komisijo za prenovo gimnazij ali delujejo v telesih, ki bodo o tem odločala, da o vsem dosledno obveščajo Zvezo, predvsem pa da po najboljših močeh zastopajo interese stroke.

Spoštovani,

položaj zgodovinarjev v slovenski družbi ni zadovoljiv. Napovedujejo nam torej zmanjšanje števila ur v srednjih in strokovnih šolah. S tem bo ogrožen položaj že zaposlenih učiteljev in profesorjev, čeprav so kolegi z diplomo že zdaj težko našli zaposlitev v svoji stroki.

Država nam za delovanje zveze že dolgo ne namenja nobenih sredstev, tista, namenjena za organizacijo zborovanj in simpozijev ter publikacije pa so pičlo odmerjena. Delovanje Zveze je že davno preraslo amatersko plat. Poslovanje in raznovrstne priprave ostajajo na plečih tajnika, predsednika in drugih članov predsedstva, ki se vsaj za eno mandatno obdobje zavežejo, da bodo s prostovoljnim delom zagotavljali delovanje Zveze, kot je določeno v njenem statutu.

ZZDS si je v preteklem mandatnem obdobju po svojih najboljših močeh prizadevala uresničevati svoje poslanstvo. Upamo, da uspešno; čeprav v finančno neugodnih časih, ki čedalje bolj otežujejo njeno delovanje. Za nekatere je opravljeno delo mogoče skromno, za amatersko organizacijo pa je to velik napor. V prihodnosti nas čakajo še velike naloge. Zvezo moramo organizacijsko utrditi, vzpostaviti register članstva s pomočjo posameznih društev; zagotavljati nadaljnje izhajanje obeh publikacij, se bolje povezati z Arhivskim društvom in Muzejskim društvom, oživiti delo naših sekcij, se boriti za ohranitev položaja zgodovine v šolah, predvsem pa utrditi pripadnost stroki.

Zahvaljujem se vsem, ki so v tem času delovali in pomagali pri delu. Z vsemi mi je bilo v čast in veselje delati. Ob zaključku poročila mi dovolite, da novemu vodstvu zaželim pri delu veliko uspeha.

Predsednik Zveze zgodovinskih društev Slovenije
dr. Mitja Ferenc